

Skytten suvun alkuperästä

Lähtökohdaksi voidaan ottaa Jöns Skytte, joka oli 1500-luvulla suvun tunnetuin jäsen. Jully Ramsayn mukaan hänen isänsä oli Matts Perinpoika ja äiti Margareta Jönsintytär. Äidin isästä Ramsaylla on ristiriitaista tietoa: tämä oli sekä keskiaikaisen Skytte-suvun Jöns Olofinpoika että Katalina-suvun Jöns Grelsinpoika.¹ Jälkimmäinen on oikea, sillä Hauhon talvikäräjillä 1611 käsitellyssä jutussa sanotaan Jöns Skytten olleen Katalina-sukuun kuuluvan Juttilan Anders Jönsinpojan sisarenpoika.²

Isä on sitten eri asia. Varmasti hän oli Matts Skytte, joka esiintyy aina ilman patronyymiä. Sen, että hän olisi ollut Perinpoika, voi perustellusti kiistää, vaikka Ramsayn lisäksi ainakin Henrik Impola ja Tapio Vähäkangas patronyymin hyväksyvätkin. Jakob Teitt laati vuonna 1562 kuningas Erikin määräyksestä vähän yli sadan folion Suomen aateliala ja voutia koskevan valitusluettelon. Siinä Jönsin isänsän sanotaan olleen saksalaissyntyinen, Hämeen linnassa palvellut ja sen jälkeen Hollolan kihlakunnantuomariksi nimitetty Olof Bror, joka oli perustanut Broddenäs (Skyttälän) säterin siirtämällä talonpojat sieltä muualle. Saman asiakirjan mukaan Jöns Skyttellä, vaikka piti itseään rälssimiehenä, ei ollut kypärää eikä kilpeä, liioin hän ei pystynyt esittämään rälssikirjaa. Myöskään hänen enollaan Anders Jönsinpojalla ei ollut kypärää eikä kilpeä, eli Jönsin äidillä ei ollut aatelin tunnuksia.³

Sekä Eric Anthoni että Tapio Vähäkangas ovat kiistäneet edellä mainitun sukujohdon, Antohoni vedoten pääasiassa siihen, että Olof Broderinpoika oli kuollut jo 100 vuotta aikaisemmin ja erääseen asiakirjaan vuodelta 1484 sekä Vähäkangas tukeutuen toisaalta Anthoniin ja toisaalta siihen, että Matts Skytte oli Perinpoika.⁴

Huomautuksiin voidaan sanoa, että samannimisiä henkilöitä on eri aikoina hyvinkin saattanut olla ja että ei näytä oleva syytä talonpoikien kertomuksen kiistämiseen etenkin, kun Jöns Skytte on itse ollut paikalla kuten selviää toisesta kohdasta samassa valitusluettelossa, ja talonpojat varmasti ovat tietäneet parin sukupolven takaisen häätämisen tiloiltaan.

Olof Broderinpoika tunnetaan 1400-luvulla useista asiakirjoista. Ensimmäisen kerran hänet mainitaan vuodelle 1416 sijoitetussa asiakirjassa. Jo teoksen *Finlands medeltidsurkunder* julkaisija Reinhold Hausen piti asiakirjaa selvänä väärennöksenä ja katsoi, että käsiala vastaa lähinnä 1500-luvun alun käsialaa. Lisäksi asiakirjan väljästi kirjoitettuun vuosilukuun on ollut helppo lisätä c-kirjain, jolloin sen oikea vuosi olisi 1516. Tämä tietenkin sopii ajallisesti erittäin hyvin talonpoikien kertomaan, koska Jöns Skytte mainitaan ensimmäisen kerran 1556 isänsä Matsin perinnönjaon yhteydessä. Talonpojat tosin sanoivat Olof Broderinpojan olleen Hollolan kihlakunnantuomari, vaikka asiakirjassa hän oli Sääksmäen kihlakunnantuomari. Joko talonpojat ovat asuinpaikan perusteella päätelleet toimialueen tai Olof Broderinpoika on ollut tuomarina kummassakin.⁵

Vuodelta 1484 on eräs asiakirja, jossa mainitaan Broddenäs, ja johon Anthoni viittaa. Se on paperikopio 1600-luvun lopulta, ja sen ovat varmentaneet ratsumestari Henrich Sölfwærarm, Hauhon kirkkoherra Christophorus Herkepæus ja Oriveden kirkkoherra Johannes Utter. Pappien allekirjoitukset eivät ole omakätisiä, sen voi huomata vertaamalla niitä muihin heidän allekirjoituksiinsa, vaan kaikki nimikirjoitukset näyttävät tehdyn samalla kädellä. Myöskään kopiokirjaa, josta asiakirjan sanotaan otetun, ei olla varmennettu. Asiakirjaa voidaan tämän perusteella pitää väärennöksenä.⁶

¹ Ramsay s. 229, 408

² Hollola KO a:1 f 124

³ Strödda räkenskaper och handlingar t o m 1630 Klagomålsregister 1562, SE/RA/5101/5101.15/1, [265–373]

⁴ Eric Anthoni s. 151, Tapio Vähäkangas s. 70

⁵ DF 1486

⁶ DF 4012

Toinen 1400-luvun asiakirja, jossa puhutaan sekä Broddenäsistä että Olof Broderinpojasta koskee Naantalin luostarin tiloja. Luettelossa sanotaan, että Olof olisi 1446 lahjoittanut tilan Ulvilan Fridbyssä Naantalin luostarille. Olofin lahjoitukseen liittyvää originaalia ei ole Naantalin luostarin kirjeiden kokoelmassa Riksarkivetissa. Luostarin tilojen luetteloa on ilmeisesti alettu laatia 1550-luvun loppupuolella sen jälkeen, kun viimeisetkin sen tilat oli peruutettu kruunulle. Luetteloa tehtiin kamarissa Tukholmassa, ja työtä jatkettiin monen kirjurin voimin useamman vuosikymmenen ajan. Sinä aikana luettelo on helposti voitu lisätä haluttu teksti, esimerkiksi tämä, jossa Broddenäs mainitaan ja joka on ainoa tieto lahjoituksesta. Luettelo siirrettiin 1853 kamarista Tukholman kuninkaalliseen kirjastoon, ja se on julkaistu.⁷

Miksi nämä väärennökset? Taustalla varmasti on se, että Jakob Teittin tutkinnan perusteella Jöns Skyttellä ei ollut rälssikirjaa eikä aatelin tunnuksia, hänen äidillään ei liioin ollut aatelin tunnuksia. Jönsin poika Axel haki ritarihuoneen jäsenyyttä, ja Skytten suku introdusoitiin 1625 keskiaikaisen suvun perilliseksi, vaikka Turun hovioikeus oli aikaisemmin hylännyt väärinä Axelin esittämät asiakirjat. Myöhemmin tytär Sara esitti lisää asiakirjoja, ja lopputulemaksi tuli se, että suku periytyisi Olof Broderinpojasta ainoastaan Matts Skytten äidin puolelta. Tarkasteltaessa alkuperäisiä asiakirjoja voidaan havaita, että tulos ei voi pitää paikkaansa. Väärennösten taustalla on ollut suvun vahva pyrkimys aateluuteen, vaikka aateluudelle ei ole ollut oikeaa asiakirjallista vahvistusta.

Tässä tapauksessa keskiaikaan ulottuva sukujohto perustuu väärin tietoihin. Vanhentamalla ilmeisesti ainoaa Jöns Skytten isoisään liittyvää asiakirjaa sadalla vuodella ja lisäämällä 1400-luvulle kaksi asiakirjaa ainoat, joissa mainitaan Broddenäs, on pyritty hämärtämään suvun alkuperä. Näistä 1600-luvun lopulta oleva asiakirja on varmasti väärennös, ja Naantalin luostarin tilojen luetteloon kamararissa säännöllisesti vieraillut Jöns Skytte on helposti pystynyt lisäämään haluamansa tiedon. Yksinkertaisin ja oikea selitys onkin se, että Jakob Teittin tutkimuksessa esitetty sukujohto on totta. Se on aikalaistodistus, Jakob Teittiä on yleensä pidetty luotettavana, hän on varmasti jo aikaisempien tutkimustensa perusteella parhaiten tuntenut Suomen aatelin ja sitä lähellä olevat ja Jöns Skytte itse on ollut paikalla. Totuuden ainoa ongelma on ollut, että se ei ole vastannut suvun tavoitteita.

⁷ DF 2679, Arwidsson VI s. 1–45, <http://libris.kb.se/bib/19340619>